

Posudek bakalářské práce: Magie a její role ve vybraných staroseverských ságách

Předkládaná bakalářská práce si klade za cíl zmapovat roli magie na základě tří rodových ság a dvou ság o dávnověku. Z hlediska využitých pramenů její autor jen výjimečně přesahuje samotné ságy a pojetí magie a magického jednání téměř nekonfrontuje s řečí severských zákoníků.

Ve své analýze pěti ság vychází ze sémantického rozboru pojmů, jež v ságách označují magické konání, přičemž samozřejmě u některých z nich konstatuje poněkud širší významové pole. Magické praktiky se tak v jistém ohledu pojí i s praktikami věšteckými. Užitá definice magie (s. 8) „jako znalost manipulace spirituálními silami“ je ale přece jen poněkud úzká a autor ani přesněji neurčuje, co považuje za ony spirituální síly. Pozoruhodná je naopak skutečnost, že především šamanské praktiky byly spojovány se Sámy. Ve vlastním rozboru magického jednání zachyceného v pěti ságách však otázku Sámů dále bohužel nerozvádí, vyjma ojedinělé poznámky o negativním postoji vůči magii Sámů v severských zákonících (s. 33).

Prostřednictvím pěti ság se autor snaží odpovědět na čtyři základní otázky: 1) jaký byl společenský status mágů; 2) zda byly jejich schopnosti naučené či naopak zděděné; 3) jakou otázku hrál gender mágů; 4) jak postoj vůči mágům proměnila christianizace severské společnosti. Většinu bakalářské práce tvoří deskriptivní popis situací, v nichž vystupují jak v rodových ságách, tak v ságách o dávnověku osoby, které praktikují magii. Pro celkové hodnocení je však nejdůležitější kapitola „Diskuze a Komparace“ (proč autor užívá pojem diskuse, mi ale není jasné). Ačkoli tvrdí, že jeho analýza není kvantitativní, nýbrž kvalitativní povahy, při zodpovězení první otázky klade důraz na početní zastoupení mágů v jednotlivých sociálních vrstvách. Celkem logicky přitom dospěl k závěru, že se sociální status mágů ve dvou typech ság lišil. Z toho pak plyne, že postoje vůči mágům v jednotlivých ságách nebyly identické, bohužel však dostatečně nevysvětluje, co toho bylo příčinou. V tomto ohledu, ostatně jako v celé práci, autorův přístup trpí tím, že si nedostatečně uvědomuje, že pracuje s narativními texty. Snaha překlápet postoje vyjadřované v ságách vůči literárním hrdinům do obecného chování společnosti vůči mágům je ale velmi problematická. Omezenosti výpovědní hodnoty ság si ale autor myslím není vědom. To se posléze projevuje i v povrchním rozboru vlivu křesťanství na postoj společnosti vůči mágům. Vliv křesťanství shledává především v tom, že u rodových ság převažuje pojetí magie jako neutrální praktiky, kdežto u ság o dávnověku jsou tyto praktiky prý spíše vnímány negativně. Autorovo tvrzení je

však ovlivněno především jím načtenou literaturou, spíše než prameny, které analyzoval.

Rovněž odpověď na otázku dědičnosti magických schopností či jejich dědění je ambivalentní. Ve zkoumaných pěti ságách se autor setkává s obojím. Zároveň však u některých magických osob původ jejich magických schopností určit nemůžeme. Ohledně genderu autor dospívá k závěru, že mezi magickými osobami převažovaly ženy, jejichž magické konání bylo mnohdy podmíněno jejich emocemi. Naopak u mágů-mužů tyto emoční podněty neshledává. Otázkou však je, zda je oněch pět analyzovaných ság reprezentativních pro takovou interpretaci.

Na velmi povrchní rovině zůstala komparace severské Evropy s Evropou západní (s. 38-41). Zde se autor nechal ovlivnit tituly, které k dané problematice četl. Bohužel však nepostřehl, že po celý středověk v západní Evropě existovalo dvojí pojetí magie: černé a bílé, dovolené a zakázané. Toto dvojí pojetí našlo svůj odraz jak v představách illiterátů, tak teologů. I přes od 13. století sílící tlak na potlačení magie jako takové totiž vedle sebe obě pojetí až do 15. století koexistovala. Problém autorovy komparace rovněž tkví v tom, že pro severské prostředí vychází pouze z řeči narativních textů, kdežto v západní Evropě je možné zkoumat magii jak prostřednictvím normativních textů (církevních nařízení, soudních výroků apod.), tak na základě teologických reflexí. Z nich jasně vyplývá, že v laickém prostředí illiterátů byla magie nejen tolerována, ale často i vyžadována a její praktikování nebylo vnímáno jako negativní. Rovněž mezi teologicky vzdělanými intelektuály však byla po celý středověk hledána hranice mezi povolenou či zakázanou magií. Autorovo shlížení na celý problém výhradně prostřednictvím *Kladiva na čarodějnice* je zavádějící. Rovněž přenesení situace z konce 15. století na starší období neodpovídá realitě. To samé platí pro pojetí dědičnosti versus naučení se magii. I v západní Evropě máme doloženy představy o dědičnosti magických praktik. Naopak pakt s ďáblem jako forma získání magických schopností je až velmi pozdním konstruktem inkvizitorů. Pro dobu před *Kladivem na čarodějnice* rozhodně není magie výsadou žen, ale naopak, učenecká magie je téměř výlučně záležitostí mužů. Ve všech aspektech je tedy srovnávání severní a západní Evropy v práci jen povrchní.

Za závažný problém práce považuji její jazykovou podobu. Na čtyřiceti stranách se nachází ohromné množství pravopisných chyb, pochybení v interpunkci, nemluvě o jazykové neobratnosti a mnohdy o jisté hovorovosti. I přes problém jazyka, stejně jako přes nedostatečnou komparaci však práce ve

své podstatě splňuje kritéria bakalářské práce, byť na nejnižším přijatelném stupni. Proto doporučuji práci k obhajobě, hodnotím ji však pouze jako dobrou.

V Lysé nad Labem, 20. září 2019

Doc. Martin Nodl, Ph.D.